

Nr 30.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 29 juni 1945 (nr 522) om kontroll å viss utländsk egendom m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m.; given Stockholms slott den 31 januari 1947.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1) lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 29 juni 1945 (nr 522) om kontroll å viss utländsk egendom m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag; samt

2) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 14 december 1945 (nr 885) om administration av vissa bolag m. m.

GUSTAF.

Herman Zetterberg.

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 29 juni 1945 (nr 522) om kontroll å viss utländsk egendom m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag.

Härigenom förordnas *dels* att 2 § lagen den 29 juni 1945 om kontroll å viss utländsk egendom m. m.¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives *dels ock* att samma lag, vilken gäller till och med den 30 juni 1947, i sin sålunda ändrade lydelse skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1948.

2 §.

Kan skäligen — — — lämplig användning.

Har förordnande som avses i 1 § meddelats beträffande viss stat och äger den staten eller juridisk person eller medborgare i samma stat eller annan som är bosatt i den staten bestämmande inflytande över aktiebolag, ekonomisk förening eller annan juridisk person i annan stat, må, under sådan förutsättning som angives i första stycket, nämnden på framställning som där sägs förordna om kvarstad å här befintlig egendom, tillhörig den juridiska personen.

Egendom vara — — — tillstånd därtill.

Nämnden bestämmer — — — eller köpesumman.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Vad i lagen om kontroll å viss utländsk egendom m. m. stadgas om motsvarande tillämpning av 4 § lagen om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom skall äga tillämpning jämväl efter det sistnämnda lag upphört att gälla.

¹ Senaste lydelse, se SFS 1945: 887.

F ö r s l a g

till

L a g

**angående fortsatt giltighet av lagen den 14 december 1945 (nr 885) om
administration av vissa bolag m. m.**

Härigenom förordnas, att lagen den 14 december 1945 om administration av vissa bolag m. m., vilken lag gäller till och med den 30 juni 1947, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1948 samt att vad i lagen stadgas om motsvarande tillämpning av 4 § lagen om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom skall äga tillämpning jämväl efter det sistnämnda lag upphört att gälla.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 17 januari 1947.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE.

Efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena samt cheferna för finans- och handelsdepartementen anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, fråga om *fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 om kontroll å viss utländsk egendom m. m.* samt *lagen den 14 december samma år om administration av vissa bolag m. m.*

Föredraganden anför följande.

Ifrågavarande lagar ha tillkommit för att möta de problem, som efter axelmakternas nederlag uppstått eller kunde väntas uppstå beträffande vissa tillgångar i Sverige, nämligen egendom som av de allierade makterna betraktades såsom tillhörig fientliga rättssubjekt. Lagarna, vilka från början gällde till och med den 30 juni 1946, ha genom lagar den 29 juni samma år (nr 364 respektive 365) erhållit fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1947. För handhavandet av de kontroll- och förvaltningsuppgifter, som avses med lagstiftningen, ha inrättats en administrativ statsmyndighet, flyktkapitalbyrån, samt en särskild statlig nämnd med väsentligen judiciell funktion, restitutionsnämnden.

Enligt lagen den 29 juni 1945 (nr 522) om kontroll å viss utländsk egendom m. m., i fortsättningen benämnd kontrollagen, vilken ändrats genom lag den 14 december samma år (nr 887), äger Konungen förordna om skingringsförbud å här befintlig egendom, tillhörande viss främmande stat, juridisk person eller medborgare i samma stat eller annan som är bosatt i staten, då i anledning av kapitalflykt till riket eller eljest med hänsyn till rådande av kriget föranledda utomordentliga förhållanden befinnes nödigt att vinna kontroll över utländsk egendom inom riket. Restitutionsnämnden kan på framställning av flyktkapitalbyrån förordna om kvarstad på egendom under skingringsförbud, om risk föreligger att egendomen undanstickes eller förstöres eller om åtgärden erfordras för att egendomen skall komma till en ändamålsenlig och ur allmän synpunkt lämplig användning. Kvarstad kan under samma förutsättningar komma till stånd också beträffande viss egendom

utanför skingringsförbudets ram, nämligen egendom, tillhörig aktiebolag, ekonomisk förening eller annan juridisk person här i riket, över vilken ett bestämmande inflytande föreligger från land som avses med gällande skingringsförbud. Egendom under kvarstad förvaltas regelmässigt genom en av flyktkapitalbyrån utsedd syssloman. Egendomen må med tillstånd av Konungen eller flyktkapitalbyrån försälgas bl. a. om så befinnes erforderligt för att den skall komma till en ändamålsenlig och ur allmän synpunkt lämplig användning.

Med stöd av kontrollagen har genom kungörelse den 29 juni 1945 (nr 526) förordnats om skingringsförbud å tysk egendom m. m. samt genom kungörelse den 17 augusti samma år (nr 607) å japansk egendom m. m. Intill utgången av år 1946 har restitutionsnämnden beslutat kvarstad i sammanlagt 142 fall. Härav ha 31 fall avsett kvarstad å tyskägda aktier i svenska bolag.

Lagen den 14 december 1945 (nr 885) om administration av vissa bolag m. m., i fortsättningen kallad administrationslagen, avser att bereda möjlighet att under vissa förutsättningar förordna om offentlig förvaltning av svenska aktiebolag, ekonomiska föreningar eller andra juridiska personer, över vilka föreligger ett bestämmande utländskt inflytande från land som avses med meddelat skingringsförbud. Administration beslutas av restitutionsnämnden på framställning av flyktkapitalbyrån. Administrationen omhänderhaves av särskilt utsedd administrator, vilken har ej mindre att i förhållande till tredje man handla å den juridiska personens vägnar samt inför domstolar och andra myndigheter företräda den juridiska personen än även att utöva de befogenheter som eljest tillkomma bolagsstämma, föreningssammanträde, styrelse, firmatecknare, likvidator eller annat organ för den juridiska personen. För vissa särskilt betydelsefulla förvaltningsåtgärder såsom överlåtelse av fast egendom eller rörelse samt frivillig likvidation erfordras emellertid tillstånd av Konungen eller flyktkapitalbyrån, i visst fall jämväl av det organ som eljest ägt besluta om åtgärden å den juridiska personens vägnar.

Administration har intill utgången av år 1946 beslutats i 32 fall, samtliga avseende bolag underkastade tyskt inflytande. Beträffande åtskilliga bolag, över vilka ett bestämmande tyskt inflytande förelegat, har det icke ansetts erforderligt att begära administration. Nödig kontroll och ledning har då åvägabragts i annan ordning. I ett flertal fall ha sålunda de tyskägda aktierna i bolaget omhändertagits genom kvarstad, varefter de med aktieinnehavet förenade befogenheterna med avseende å bolagets skötsel utövats av särskilt utsedd syssloman.

Rörande den tyska egendomen fördes under sommaren 1946 i Washington underhandlingar mellan å ena sidan svenska regeringsrepresentanter, å andra sidan företrädare för U. S. A:s, Storbritanniens och Frankrikes regeringar. Förhandlingarna ledde till en uppgörelse som riksdagen, med bifall till en i vid 1945 års höstsession framlagd proposition (nr 367), bemyndigat Kungl. Maj:t att vid lämplig tidpunkt sätta i kraft. Uppgåelsen innebär bl. a. att Sverige åtager sig att fullfölja nuvarande kontroll- och likvidations-

förfarande rörande den tyska egendomen. I så måtto har verksamheten härutinnan fortskridit tämligen långt som arbetet för egendomens registrering väsentligen avslutats och i viktigare fall kvarstads- eller administrationsbeslut av restitutionsnämnden kommit till stånd eller påkallats. Den likvidation eller överlåtelse på nya händer av hithörande företag och andra tillgångar, som i lagstiftningen förutsetts och som enligt Washingtonavtalet skall fullföljas, har emellertid hittills endast i begränsad utsträckning kunnat ske.

Då frågan om förlängd giltighetstid för ifrågasatt lagstiftning tagits under övervägande, har inom flyktkapitalbyrån ifrågasatts en utvidgning av den i kontrollagen givna befogenheten att kvarstadsbelägga sådan egendom, som visserligen icke omfattas av utfärdat skingringsförbud men som med hänsyn till bakomliggande äganderättsförhållanden lämpligen bör kunna underkastas samma åtgärder som den viktigare egendomen inom skingringsförbudets ram. Såsom av den tidigare redogörelsen framgår, kan enligt lagens hittills gällande lydelse kvarstad i detta fall påkallas endast under förutsättning att egendomen tillhör aktiebolag, ekonomisk förening eller annan juridisk person *här i riket* över vilken ett bestämmande inflytande utövas från det med skingringsförbud avsedda landet. Däremot kan kvarstad för närvarande icke komma till stånd såvitt angår egendom i Sverige, vilken tillhör en juridisk person *i annat land* — även om den juridiska personen skulle stå i fullständigt beroende av företag eller enskilda i den stat varpå skingringsförbudet har avseende.

Rörande dessa förhållanden har i en inom flyktkapitalbyrån upprättad promemoria av den 18 januari 1947 anförts, bland annat:

Hos företag med internationell utbredning har det icke varit ovanligt att genom bolagsbildningar av mer eller mindre skenkaraktär sprida den av företaget ägda eller kontrollerade egendomen över ett flertal länder. Härigenom har vunnits dels en viss riskfördelning, dels en begränsning av insynen i koncernförhållandena. Särskilt har en sådan tendens gjort sig märkbar hos de tyska storkoncernerna, som på så sätt velat gardera sig vid en för Tyskland ogynnsam utgång av ett krig eller sökt undandraga egendomen den tidigare regimen i Tyskland.

I den lagstiftning, som tillkommit i anslutning till den s. k. »Bretton Woods-konventionen», har det varit nödvändigt att taga hänsyn till dessa förhållanden. För att fullgöra Sveriges åtagande — bekräftat i »Washingtonöverenskommelsen» — att avveckla det tyska ekonomiska intresset i Sverige har det varit nödvändigt att låta den s. k. administrationslagen vara tillämplig å svenska bolag, där ett bestämmande tyskt inflytande föreligger. På grund av nämnda bestämmelse har flyktkapitalbyrån vidtagit åtgärder mot ett betydande antal företag, som ägas av tyskkontrollerade holdingbolag i Holland och Schweiz.

Beträffande främmande egendomsobjekt är den s. k. kontrollagen tillämplig. Kvarstad enligt denna lag kan ifrågakomma dels beträffande egendom, som är belagd med skingringsförbud — och avser sålunda i detta fall egendom direkt ägd av tyskt rättssubjekt — dels beträffande egendom, tillhörig svenska juridiska personer, i fråga om vilka föreligger ett bestämmande inflytande från land som avses med gällande skingringsförbud (Tyskland).

Denna begränsning till svenska juridiska personers egendom är ur flera synpunkter icke tillfredsställande.

I den utländska lagstiftningen förekommer sålunda icke denna begränsning. I länder såsom Norge, Danmark, Belgien, England och Amerikas Förenade Stater ha myndigheterna beslagtagit egendom tillhörande i Sverige inregistrerade bolag i vilka ansetts föreligga tyskt inflytande liksom dylika bolag icke kunnat inkassera fordringar på dessa länder.

I samband med Washingtonöverenskommelsen har Sverige åtagit sig att inventera den egendom som av svenskar i eget namn hålles utanför Sverige och Tyskland för tysk räkning. Det uppenbara syftet med denna begäran är att sådan egendom skall kunna beslagtagas i vederbörande land.

Slutligen föreligger av praktiska skäl i anslutning till den pågående avvecklingen av det tyska intresset behov av att möjligheten att erhålla kvarstad utvidgas att gälla även här ifrågavarande slag av egendom. Som exempel härpå kan nämnas följande.

Aktiebolaget Rylander & Asplund äges till 100 % av Vereinigte Stahlwerke via ett holländskt holdingbolag. Aktiebrevet förvaras i bankfack i Stockholm för V. S. räkning och under deras lås. Något holländskt inflytande på grund av aktieägarskapet har före det tyska sammanbrottet icke gjorts gällande. Bolaget har satts under administration och det kan ifrågakomma att överlåta dess egendom på nya händer. Då kvarstad icke kan erhållas å de formellt holländsk-ägda aktierna kan överlåtelsen för närvarande endast få formen av en försäljning av bolagets tillgångar, vilket är ägnat att försvåra överlåtelsen utan att i sak förhindra den.

I andra fall ha bolag, som skall övergå i svenska händer, skulder till de tyska moderföretagen via i andra länder placerade koncernföretag. I samband med överlåtelsen är det av vikt både för köparen och ur avvecklings-synpunkt att dessa skuldförhållanden kunna regleras.

Slutligen förefinnas fall där patent, som äro av betydelse för ett svenskt bolag, av det tyska moderföretaget överlåtit på ett koncernföretag i annat land. För ett ändamålsenligt tillvaratagande av de värden det svenska bolaget representerar är det som regel nödvändigt att kunna överlåta jämväl dylika patent till den blivande köparen. Det kan nämnas att de betydelsefulla Osrampatenten av tyskarna överlåtit på ett schweiziskt patentbolag.

Huru det skall förfaras med egendom av här ifrågavarande art måste givetvis bliva föremål för internationella överväganden. Den nu föreslagna utvidgningen av lagstiftningen är icke avsedd att innebära ett ställningstagande beträffande dispositionen av likvidationsresultatet utan avser endast att underlätta och påskynda den pågående avvecklingen av de tyska intressena i Sverige. Med hänsyn till de åtgärder som vidtagits utomlands i fall där svenska intressen äro berörda, är den också ägnad att stärka den svenska förhandlingspositionen.

Inom flyktkapitalbyrån pågår för närvarande en genomgång av allt tillgängligt material i och för en kartläggning av alla de fall av egendom i Sverige, i vilken tyska intressen förefunnits, som samtidigt beröra tredje land. För att belysa den föreliggande frågan lämnas här nedan några ytterligare exempel på berörd egendom, hämtade från utredningen.

Handelsaktiebolaget Sirius har en skuld till det holländska I. P. M., Amsterdam, uppgående till 462 000 kronor. Båda företagen tillhöra »4711»-koncernen.

Münchener Rückversicherungsgesellschaft överförde mot slutet av kriget en betydande del av sin återförsäkringsaffär till sitt schweiziska dotterföretag Union Rückversicherungsgesellschaft, som numera övergått i schweiziska och allierade händer. Äganderätten till Münchener Rückes reserver hos svenska bolag är därför svävande. Det rör sig här om miljonbelopp.

Aktierna i Aktiebolaget A. Sandström, Göteborg, som ursprungligen ägts

av hamburgerfirman Beiersdorff har överförts från amsterdamfirman Beiersdorff till schweizerfirman Pilot AG utan att likvid erlagts. Samtidigt har patent och varumärkesrätten till bl. a. »Nivea» och »Leukoplast» utan ersättning överförts från den tyska firman till Pilot. Sistnämnda rättigheter ha betydande värde. Den svenska firman har hittills erlagt licensavgifter till den tyska firman.

Aktierna i I. G.-Farbenföretaget Aktiebolaget Arto, Malmö, som äges av det holländska Cehandro, ligga i depå hos svensk bank som säkerhet för ett lån från I. G. till Cehandro. Nominella värdet av aktierna uppgår till 240 000 kronor.

*Departements-
chefen.*

Av den lämnade redogörelsen framgår, att det vidlyftiga avvecklingsarbete beträffande tysk egendom i Sverige, som bedrivs med stöd av kontroll- och administrationslagarna, icke kan tänkas bliva avslutat under den hittills för lagarna tillmätta giltighetstiden. Lagarna torde därför böra erhålla fortsatt giltighet, förslagsvis till och med den 30 juni 1948.

I den inom flyktkapitalbyrån upprättade promemorian har föreslagits, att befogenheten att erhålla kvarstad på egendom, tillhörig svenska juridiska personer under bestämmande utländskt inflytande, skall utsträckas till att omfatta också egendom, tillhörig juridiska personer som äro registrerade i annat land än Sverige. Till motivering av förslaget har i huvudsak åberopats, att hos tyska koncerner med internationell utbredning en tendens gjort sig gällande att genom bolagsbildningar i olika länder sprida den av företaget ägda eller kontrollerade egendomen över ett flertal länder. Såsom framgår av de i promemorian lämnade exemplen har detta i många fall lett till att tyska företag erhållit bestämmanderätt över egendom i Sverige icke direkt, genom här bildade dotterbolag, utan indirekt, via dotterbolag i andra länder. Har ett tyskt dotterbolag i ett annat land än Sverige, t. ex. Schweiz, i sin tur grundat ett dotterbolag i Sverige, kan detta svenska bolag med stöd av administrationslagen omhändertagas för administration och dess egendom sålunda bringas under kontroll. Om det tyska dotterbolaget i Schweiz däremot utan förmedling av svenskt dotterföretag förvärvat egendom i Sverige, har denna hittills icke kunnat tagas under kontroll vare sig jämlikt administrationslagen eller enligt kontrollagen.

I propositionen till 1945 års riksdag rörande kontrollagen (nr 328) framhöll min företrädare i ämbetet att ett ingripande med stöd av lagen visserligen i princip borde ifrågakomma blott beträffande egendom som omedelbart tillhör främmande rättssubjekt. Om sålunda i ett svenskt aktiebolag en aktiepost tillhör medborgare i det främmande landet, skulle endast aktierna i fråga beröras av skingringsförbud eller kvarstad, ej själva företaget eller dess egendom. Från denna princip borde emellertid av praktiska skäl undantag göras såvitt angår sådana svenska juridiska personer, i vilka på grund av aktieinnehav eller annan andelsrätt det utländska inflytandet är så starkt att företagets egendom i verkligheten måste anses som främmande egendom och följaktligen hör inbegripas under kontrollåtgärderna. I överensstämmelse härmed öppnades i kontrollagen möjlighet att erhålla kvarstad ej blott å egendom inom skingringsförbudets ram, alltså främmande egendom, utan

även å viss formellt svensk egendom, nämligen egendom tillhörig juridisk person här i riket, som står under bestämmande inflytande från land som avses med utfärdat skingringsförbud.

Den tankegång, som sålunda ligger till grund för de nuvarande stadgandena, synes motivera även den utsträckning av stadgandenas räckvidd, som påkallas i promemorian från flyktkapitalbyrån. De av byrån åberopade exemplen samt vad som är känt rörande andra länders åtgärder torde giva vid handen att en sådan utsträckning är av behovet påkallad. Utvidgningen kräver endast en mindre jämkning i 2 § andra stycket kontrollagen.

Både kontrollagen och administrationslagen hänvisa såvitt angår restitutionsnämndens befattning med ärenden enligt respektive lagar till 4 § lagen om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom, restitutionslagen. Då sistnämnda lags giltighetstid utlöper med juni månad 1947 och det åtminstone för närvarande icke synes vara anledning att föreslå fortsatt giltighet för lagen torde i samband med kontroll- och administrationslagarnas förlängning böra stadgas, att vad i dessa lagar är föreskrivet om tillämpning av 4 § restitutionslagen skall äga tillämpning jämväl efter det restitutionslagen upphört att gälla.

I enlighet med vad sålunda anförts hæ inom departementet upprättats förslag till

1) *lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 29 juni 1945 (nr 522) om kontroll å viss utländsk egendom m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag; samt*

2) *lag angående fortsatt giltighet av lagen den 14 december 1945 (nr 885) om administration av vissa bolag m. m.*

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över förslagen, av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar¹, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Karl Gustaf Grönhagen.

¹ Denna bilaga, vilken fränsett ändringar av redaktionell natur är lika lydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 31 januari 1947.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden GYLLENSWÄRD,
 NISSEN,
 HELLQUIST,
regeringsrådet KUYLENSTIERNA.

Enligt lagrådet denna dag tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 17 januari 1947, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

1) lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 29 juni 1945 (nr 522) om kontroll å viss utländsk egendom m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag; samt

2) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 14 december 1945 (nr 885) om administration av vissa bolag m. m.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, föredrogos inför lagrådet av byråchefen för lagärenden i justitiedepartementet hovrättsrådet H. K. H. Holmgren.

Lagrådet lämnade förslagen utan erinran.

Ur protokollet:

Åke Mossler.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 31 januari 1947.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE.

Efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena samt cheferna för finans- och handelsdepartementen anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, lagrådets denna dag avgivna utlåtande över de till lagrådet den 17 januari 1947 remitterade förslagen till

1) *lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 29 juni 1945 (nr 522) om kontroll å viss utländsk egendom m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag; samt*

2) *lag angående fortsatt giltighet av lagen den 14 december 1945 (nr 885) om administration av vissa bolag m. m.*

Föredraganden hemställer, att förslagen, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte, efter vissa redaktionella jämkningar, jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Sven Leffler.